

Školní zralost

Označuje stupeň vývoje tělesného, psychického a sociálního, tzn. biologického zrání nervového systému a dosavadní zkušenosti dítěte. Projeví se v přiměřené odolnosti vůči zátěži, reaktivitě a stabilitě dítěte, přizpůsobení režimu.

Na zrání CNS závisí:

- lateralizace ruky,
- motorická a senzorická koordinace,
- manuální zručnost,
- rozvoj percepce.

Při diagnostice ŠZ hodnotíme:

- složku biologickou (tělesná zralost),
- složku mentální (rozumová oblast)
- složku citovou a sociální.

Složka biologická

posuzuje lékař, orientačním znakem je tzv. filipínská míra, naznačena druhá dentice, u chlapců bývá vývoj pomalejší, v úvahu bereme celkový zdravotní stav (chronické nemoci, postižení), popř. plánované operace u MO, celkovou neobratnost u LMD apod.

Složka mentální:

posuzuje psycholog, učitel. Zaměřují se na úroveň vnímání, pozornosti a pamětní funkce, analyticko-syntetické schopnosti a myšlení, úroveň zrakového a sluchového vnímání, senzomotoriku, grafomotoriku, kresbu, řečovou úroveň, všeobecné vědomosti (matematické představy, fauna, flora, rodina apod.).

Složka citová a sociální:

posuzuje psycholog, učitel. Sleduje se citová zralost, emocionální regulace, stabilita, vědomí povinnosti, potlačení impulsivity, infantilita, problém adaptace, motivace k práci, strach, tréma.

Sociální zralost:

- začlenit se do kolektivu,
- přijmout roli školáka,
- akceptace autority učitele,
- osamostatnění z vazby na rodiče,
- sociální zkušenosti a dovednosti.

Vliv na školní zralost může mít ostych, nerozpoznaná sluchová či řečová vada, sociální nezralost, u LMD a MO je celkově opožděný vývoj, vliv symptomatických poruch řeči, individuální zvláštnosti, poznávací funkce: nízká doba soustředěnosti a pozornosti, obtíže ve zrakové a sluchové diferenciaci, zvýšená unavitelnost.

Testy – psycholog:

- Vývojový test zrakového vnímání (Frostigová)
- Vinlandská škála sociální zralosti
- Zkouška vědomostí předškolních dětí (Matějček, Vágnerová)
- Stanford-Binetova zkouška (intelligenční test)
- Wechslerovy testy inteligence.

Orientační test školní zralosti (Jiráskova verze Kernova testu):

- kresba mužské postavy,
- nápodoba písma,
- obkreslení počtu bodů.

Projevy nezralosti:

neklid nebo utlumenost. Impulzivnost a nesoustředěnost. Těkání mezi činnostmi. Neobratné, zakřiknuté, nesamostatné, precitlivělé, bázlivé, plačtivé, vzdorné dítě. Špatný kontakt s učitelem a spolužáky.

Edtfeldtův test: zjišťuje připravenost ke čtení. Zaměřen na schopnost rozlišovat zrcadlové tvary.

Školní zralost u dětí s vadami zraku: nezralost v sociální oblasti, bývá snížena připravenost pro školu v oblasti poznávání předmětů, které se uskutečňuje zrakem, řeč dyslalická, obtíže při porozumění matematickým pojmům, na děti se zbytky zraku a slabozraké, poruchou binokulárního vidění nebudou kladeny odlišné požadavky, než na děti intaktní, maximálně je možné a nutné úkoly přizpůsobit zrakové ostrosti či požadavkům zrakového postižení, u dětí nevidomých je nutné určité úkoly nahradit či přizpůsobit.

Školní zralost u dětí se sluchovým postižením: jsou opožděny ve vývoji řeči, jejich řeč bývá nesrozumitelná, myšlení statické, nepohotové, horší orientace v prostoru, neschopnost lokalizovat předměty.

Školní zralost u dětí s TP: bývají opožděny v psychickém vývoji, menší pohybové možnosti, blokováno poznávání prostředí, menší možnosti styku s vrstevníky-opoždění v sociálním vývoji.

Školní zralost u dětí s MP: mají konkrétní myšlení, nedovedou zobecňovat, mají mechanickou paměť, mají potíže ve vyjadřování a ve výslovnosti.

Školní zralost u dětí s LMD: nezralost se týká zpravidla citové a sociální složky, řeči, pozornosti, potíže v oblasti přechodu od konkrétního k abstraktnímu, potíže se soustředěním.

Kontrolní otázky:

1. Definujte, co je školní zralost a charakterizujte její složky.
2. Popište projevy školní nezralosti na konkrétních příkladech.
3. K čemu je určený Edtfeldtův test?
4. Zapamatujte si příklady specifík školní zralosti u dětí se SVP.

Literatura

Opatřilová, D. (2018) Speciálněpedagogická diagnostika somatopedická. <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1604>.

Přinosilová, D. (2007) Diagnostika ve speciální pedagogice. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido.